

Verdi Giuseppe (1813-1901)

Jeden z najważniejszych kompozytorów XIX wieku. Jego arcydzieła dominują w repertuarach teatrów operowych świata, a arie takie jak *La donna è mobile* z opery *Rigoletto* znajdują się w szerokim obiegu kultury

Pochodził ze skromnej rodziny żyjącej w wiosce Le Rencole. Podstawowe wykształcenie muzyczne zdobył w pobliskim Busseto. Jego edukację wspierał prezes tamtejszego Towarzystwa Filharmonicznego, Antonio Berezzi (ojciec jego przyszłej żony). Talent Verdiego stał się szerzej znany, gdy podczas jednej z mszy zastąpił miejscowego organistę. Niemniej, gdy ubiegał się o przyjęcie do konserwatorium w Mediolanie, nie przyjęto go ze względu na wiek i braki w technice pianistycznej, a jego młodzieńczych kompozycji nie wzięto pod uwagę. Dalszą naukę podjął więc prywatnie. W wieku 23 lat poślubił Margheritę Berezzi, został nauczycielem i dyrygentem mediolańskiej orkiestry. Trzy lata później wystawiono z pewnym sukcesem w La Scali jego pierwszą [operę](#) *Oberto*. Porażka kolejnej kompozycji, [opery komicznej](#) *Un Giorno di regno* (*Dzień królowania*) zbiegła się ze śmiercią dwojga dzieci i żony kompozytora. Załamany Verdi był bliski rezygnacji z kariery, ale za namową jednego z przyjaciół, podjął kolejną operową próbę.

Premiera *Nabucco* (*Nabuchodonozor*) okazała się sukcesem, co przyznał nawet ówczesny mistrz włoskiej opery, Gaetano Donizetti, stwierdzając: — A jednak geniusz!

Kolejne opery Verdiego, *Lombardczycy* oraz *Joanna d'Arc*, osnute wokół tematu walki wolnościowej, odczytywane były jako aluzyjne nawiązanie do ruchu wywoleńczego Włoch spod panowania Habsburgów, a jego arie zyskały charakter zakazanych rewolucyjnych pieśni. Tymczasem przemianę w jego życiu prywatnym przyniosła śpiewaczka Giuseppina Strepponi, z którą Verdi związał się na resztę swego życia. Razem wychowali dwójkę jej dzieci, później zaś zaadoptowali małą kuzynkę kompozytora, Filomenę. Dyplomatyczne talenty żony często przyczyniały się do złagodzenia konfliktów, w które wdawał się pełen temperamentu artysta.

Giuseppe Verdi, Va, pensiero — chór z III aktu operu Nabucco

Do 1849 r. Verdi w błyskawicznym tempie skomponował aż 14 oper, składających się na pierwszy okres jego twórczości, który — za względu na ogrom pracy — sam określał jako *lata na galerach*. Międzynarodową sławę przyniosły mu jednak

dopiero kolejne dzieła operowe: *Rigoletto* (wg *Król się bawi* Victora Hugo), *Trubadur*, *Traviata* (wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa), *Moc przeznaczenia*, *Bal maskowy*. Wpływy włoskiej opery heroicznej (Gaetano Dionizettiego i Vincenzo Belliniego) oraz wielkiej opery francuskiej (Giacomo Meyerbeera) stopniowo ustąpiły własnym rozwiązaniom kompozytorskim Verdiego, trwale zmieniając historię gatunku. Miejsce popisowych [arii](#) zajmują [recytatywy](#) z akompaniamentem orkiestrowym, sama zaś orkiestra zyskuje wyraźnie na znaczeniu, tworząc muzyczną charakterystykę poszczególnych ustępów i postaci scenicznych.

W kolejnych, późnych dziełach (*Don Carlos* wg Friedricha Schillera, *Aida* oraz ostatnie *Otello* i *Falstaff* libretta autorstwa Arrigo Boito wg Williama Szekspira) zanika także ścisły podział na numery (arie, ensemble, chóry), które dotąd wstrzymywały płynny rozwój akcji scenicznej. Te nowatorskie zmiany zbliżają koncepcję operowego dzieła scenicznego do postulatów [Ryszarda Wagnera](#), do których jednak Verdi dochodzi na swój sposób, nie ulegając bezpośrednim wpływom nośnych idei z Bayreuth, a przede wszystkim nie rezygnując z włoskiego stylu kantylenowego (*bel canto*).

Podczas współpracy z Arrigo Boito nad *Otellem* zresztą — o czym świadczy korespondencja — kompozytor w co najmniej równym stopniu, co librecista decydował o kształcie dramatu jako całości, ingerując znacząco w proces powstawania tekstu tak, by uzyskać w połączeniu z muzyką możliwie największą spójność dramatyczną. Duet Verdi-Boito dokonał zarazem romantycznej reinterpretacji dramatu Szekspira, czyniąc zeń nie tyle opowieść o miłości i zdradzie, co sugestywny obraz walki dobra (*Otello* i *Desdemona*) z demonicznym złem (ucieleśnionym przez Jago, centralną postać opery).

Wśród scenicznych dzieł Verdiego znajduje się kilka wyjątków. Zaledwie kilku kompozycji religijnych największą sławę zyskało jego przepiękne *Requiem* napisane po śmierci przyjaciela, poety Alessandro Manzoni. Operowy styl tego utworu przysporzył mu jednak zdecydowanych przeciwników w kościele, gdzie na wiele lat zabroniono jego wykonywania. Jedyną czysto instrumentalną kompozycją Verdiego (pozostałe zniszczył) jest jego [Kwartet smyczkowy e-moll](#), choć i w nim — zamkniętym w klasycznej formie kwartetowej — doszukać się można typowo operowej melodyjności.

Giuseppe Verdi, Requiem

Za jedną z przyczyn pogorszenia się stanu zdrowia sędziwego kompozytora uważa się zabójstwo króla Włoch Umberta I. Pół roku później (w styczniu 1901 r.) Verdi umarł w Mediolanie. Jego przyjaciel, słynny dyrygent Arturo Toscanini, zgromadził na pogrzebie 900-osobowy zespół wykonawczy, by poprowadzić *Va, pensiero* (*Leć myśli* – chór z opery *Nabucco*), przy którego dźwiękach tysiące Włochów oddały hołd kompozytorowi.

dr Sylwia Zabieglńska

Ciekawostki

Nazwisko Verdiego samo w sobie stało się aluzją polityczną. Okrzyk *Viva Verdi!* (*niech żyje Verdi*) oznaczał coś więcej niż podziw dla kompozytora. Zaszyfrowane w nim było bowiem hasło *Viva V(ittoro) E(manuelo) R(e) D'(Italia)* — *Niech żyje Wiktor Emanuel (II) Król Włoch!*, który miał zostać pierwszym władcą zjednoczonego kraju. Sam kompozytor zaangażował się w działalność polityczną. W 1859 roku uzyskał mandat posła parlamentu Parmy i Modemy, a dwa lata później — pierwszego parlamentu włoskiego. Wkrótce powrócił jednak do muzyki.

Konserwatorium mediolańskie, do którego Verdi nie został przyjęty w młodości, poprosiło sławnego już kompozytora o zgodę na nadanie uczelni jego imienia. Verdi nie bez satysfakcji odmówił.